

Αγία Μαρίνα

του Χρίστου Αρτεμίου

Η εκκλησία της Αγίας Μαρίνας κτίστηκε και μυρώθηκε από τον Βασίλη Κόκο¹ και τον Ν. Κολίτση². Το όνομά τους ήταν γραμμένο σε περίοπτο μέρος του τοίχου της εκκλησίας, δίπλα από την τοιχογραφία του Αγίου Γεωργίου. Ο Βασίλης Κόκος, γέννημα θρέμμα της Κυδρέας, ο Ν. Κολίτσης γέννημα της Μουσουλίτας, παντρεύτηκε Κυδρεώτισσα και έγινε Κυδρεώτης. Ήταν πλούχιοντες, ιδιοκπήςτες μεγάλης έκτασης γης, ελαιώνων, γης με σιτηρά, εσπεριδοειδή, ντομάτες, μελιτζάνες, μπάμιες. Πέραν τούτου είχαν κοπάδια από πρόβατα και αίγες. Τα άλογα, τα γαϊδούρια, τα μουλάρια, τα βόδια χρησιμοποιούνταν για την καλλιέργεια των χωραφιών. Οι παππούδες του Βασίλη Κόκο ήταν Ενετοί.

Οι Ενετοί, και πιο μπροστά οι Φράγκοι, εισήγαγαν και εφάρμοσαν το φεουδαρχικό σύστημα διακυβέρνησης. Τα χωράφια και οι κάτοικοι των χωριών μοιράστηκαν στους ιππότες, στους ευγενείς και στους κάθε λογής βαρώνους. Εγκαθιδρύθηκε καθεστώς, όπως το αποκάλυψε ο Ενετός ιστορικός Παριατότσι, «Τυραννία των αφεντάδων». Για τους Ενετούς η Κύπρος ήταν στρατιωτικό φυλάκιο, γι' αυτό οχύρωσαν τη Λευκωσία και την Αμμόχωστο με τα γνωστά ενετικά τείχη.

Επεδείκνυαν ενδιαφέρον μόνο στην ανάπτυξη του εμπορίου, που ήταν στα χέρια τους, νοιάζονταν μόνο για το δικό τους κέρδος. Η Τυραννία που σκλαβώνει, που αφαιρεί τη ζωή, που σκοτώνει αρχές, αξίες και όμως ο λαός επιβίωσε.

1. Ο Βασίλης Κόκος (Ενετικής καταγωγής) και η γυναίκα του Ιουλία (Φράγκικης καταγωγής).

Παιδιά τους: 1. Παπαχριστόδουλος, Παντρεύτηκε την Γεωργία Παπαγιάννη από τη Βώνη. Παιδιά Ιουλία (Αρτεμίου Τάκης, Γεωργία, Αντρέας, Λουκής, Νίκος (κτηνίατρος) και Β. Γιώρκος (σύζυγος Εοτία, Θέμις, Ζωούλλα, Νίκος). 2. Ελεγκού, σύζυγος Κώστας Χατζημχαήλη, παιδιά Άννα (πρώτη γυναίκα του Κυπραγόρα, παιδιά Αντρέας, Κωστάκης, Μιχαλάκης), Ιουλία (παντρεμένη με τον Αχιλλέα Πέτσα από τη Βώνη, παιδιά Γιώρκος, Παντελίτσα, Χριστάκης, Τούλλα και Αντρέας) , Χρίστος Ζαμπακίδη (παντρεύτηκε την Μαρίτσα Ορφανίδου παιδιά Παναγιώτα, Κωστάκης, Ανδρέας, Χρίστος), Αντρέας (παντρεύτηκε την Ειρηνιά του Πιτάκα, παιδιά Κωστάνα, Ελένη), Βασιλική (σύζυγος Ανδρέας Κωνσταντινίδης, παιδιά Γεωργία, Κώστας Γιάννος) και Ειρηνιά (σύζυγος Παρπέρης) 3. Άννα ((του Βασίλη) παιδιά Μισιέλης, Βασιλική, Λούλλα και Άντρος). 4. Γιαννακός (σύζυγος Ελεγκού Παυλή Γιωρκάτζη, παιδιά Αντρέας, Βάσος και Γιώρκος) 5. Κώστας Φελλάς. Δεν είχε παιδιά.

2. Ο Νικόλας Κολίτσης από την Μουσουλίτα παντρεύτηκε την Αννεττού από την Αγία Μαρίνα. Παιδιά τους: 1. Μαρίτσα (παντρεύτηκε τον Πετρή Παπαγιώργη, παιδιά Άννα, Παναγιώτης, Χριστάκης, Νίκος, Αντρέας, Ευανθία) 2. Μιλτιάδης (σύζυγος Χρυσταλένη, παιδιά Νίνα, Κίκη, Νίκος, Μηλίτσα, Ανδρέας), 3. Γιώργος (σύζυγος Ροδού, παιδιά Τάκης, Αγγελικό, Νίκος, Ανδρέας, Μηλίτσα, Γιαννούλλα), 4. Αντώνης παντρεύτηκε την Αθηνά του Κούτσουρου (παιδιά, Άννα, Μαρούλλα, Στέλλα, Ιάνθη), 5. Κώστας την Αθηνά Μαρκίδου από Λευκωσία (Κλαίρη, Άννα Νόλλη, Θεοδώρα), 6. Δέσποινα (παντρεύτηκε τον Μιχάλη παιδιά Σταύρος, Γιωργούλλα, Αντρέας, Άννα και Ειρηνιά, Δημητρός).

(Αρχείο Ανθής-Πέτσα Σαββίδου)

Η ενετική κυριαρχία τελείωσε το 1571. Ακολουθούν τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Χιλιάδες Έλληνες για να αποφύγουν τη βαριά φορολογία, τους διωγμούς, τον εξευτελισμό, εξισλαμίσθησαν. Πέραν τούτου βοήθησε το φερμάνι του μεγάλου Βεζίρη το 1571, με το οποίο απαγορευόταν η παρουσία καθολικών στο νησί. Η άρχουσα τάξη, όσοι επέζησαν Φράγκοι και κυρίως Ενετοί, για να γλυτώσουν τον αφανισμό, έγιναν Μωαμεδανοί.

Εκτός των εξισλαμισμένων Ενετών υπάρχει και η ομάδα των εξελληνισθέντων. Εξελληνισθέντες έγιναν ο παππούς και ο πατέρας του Βασίλη Κόκο. Τότε επί Τουρκοκρατίας, υπό τας ευλογίας του Σουλτάνου έγινε ανασύσταση της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Μεταξύ των προνομίων που της δόθηκαν ήταν και η συμμετοχή της στη φορολογική διαδικασία. Δυστυχώς υπήρξε ταύτιση Εκκλησίας, άρχουσας τάξης και κατακτητών, πράγμα που έφερνε σε αντιπαράθεση την Εκκλησία τόσο με τους Έλληνες όσο και με τους Τούρκους.

Το σκηνικό αλλάζει μετά το 1821. Η τουρκική εξουσία δεν εμπιστεύεται πια την Εκκλησία. Οι πρόγονοι του Βασίλη Κόκο την εποχή της Τουρκοκρατίας αποπάσθησαν την Ορθοδοξία. Ο αρχιεπίσκοπος επέλεξε τον Βασίλη, γιατί ήταν τίμιος, εργατικός, ευσεβής Χριστιανός, άνθρωπος με πολλές αρετές και γι' αυτά του τα προσόντα τον διόρισε εκκλησιαστικό επίτροπο και οικονόμο, διαχειριστή της περιουσίας της αρχιεπισκοπής στην Κυθρέα και στη γύρω περιοχή. Ο Βασίλειος φρόντισε να μορφώσει τον πρωτότοκο γιο του τον Νικόλαο. Τον ενέγραψε στο Σχολαρχείον. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ο εύελπς νέος εσιτίζετο και φιλοξενείτο υπό του αρχιεπισκόπου, διέμενεν εις κελλίον της αρχιεπισκοπής. Ήταν άριστος μαθητής. Εμελέτησε σε βάθος το ιερό Ευαγγέλιον. Παρακολουδούσε ανελλιπώς τις θείες λειτουργίες ασκών καθήκοντα ατύπου διακόνου του αρχιεπισκόπου. Το όνειρό του ήταν να γίνει Δάσκαλος. Αποφοιτήσας της Σχολής αντικατέστησε τον γέροντα άρρωστο πατέρα του στα καθήκοντά του στην εκκλησία. Αξιοποίησε τα κτήματα της Αρχιεπισκοπής, παράλληλα edίδασκε τα ελληνικά γράμματα, τα θρησκευτικά στα παιδιά της ενορίας της Αγίας Μαρίας. Ήταν ωραίος άνθρωπος, ήταν ο ωραίος άνδρας, σωστός άγγελος.

Ήρθε και το πλήρωμα του χρόνου. Αποφασίστηκε από τον πατέρα του και τον Αρχιεπίσκοπο να τον παντρέψουν με την εγγονή του μακαριστού, του μάρτυρος Παπαγιάννη Οικονόμου, του Παπαγιάννη, που τον έσφαξαν οι Τούρκοι μαζί με τον αρχιεπίσκοπο Κυπριανό. Ο Νικόλαος επιλέγη να ιερωδεί εν ώρα λειτουργίας, εν ώρα χειροτονίας άλλου ιερέως. Οι πιστοί φώναζαν «Ανάξιος» στον υπό χειροτονίαν λαϊκό. Διεκόπη η όλη διαδικασία της χειροτονίας του, οπότε αυτός επέστρεψε στις τάξεις του λαού. Άρχισε η χειροτονία του Νικόλαου, ο Αρχιεπίσκοπος διατηρούσε την ψυχραιμία του και θεωρήσας τούτο ως δέλημα Θεού εστράφη προς τον σεβάσμιο Νικόλαον. Όταν ετελείωσε η χειροτονία ο λαός εφώναζε «Άξιος, Άξιος, Άξιος».

Νικόλαος κατά κόσμο, χειροτονήθη ως Παπαχριστόδουλος, προς τιμήν του παππού της πρεσβυτέρας του, του μακαριστού Παπαχριστόδουλου που υπηρετούσε στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας Αιγύπτου. Υπόδειγμα ιερέως, αρετής και ήθους, εργατικός, έλεγε πάντοτε την αλήθεια. Βρισκόταν δίπλα στον κάθε άν-

δρωπο. Είχαν όλες οι οικογένειες τα σπίτια τους ανοικτά, ήταν για όλους σωστός άγγελος.

Ο Παπαχριστόδουλος Βασιλείου: Η φήμη του απλώθηκε σ' όλη την Κυθρέα και τα περίχωρα, έφτασε και στην πόλη. Ήταν ο ψηλός, ο άγιος ο Παπαμακρής, ο αιδεσιμότατος Παπαχριστόδουλος. Λειτουργούσε για πενήντα σχεδόν χρόνια, μέχρι τα βαδιά του γηρατειά.

Συμμετείχε ενεργώς στην εθνική και κοινωνική ζωή του τόπου. Τον εκτιμούσαν, τον σέβονταν χριστιανοί και μουσουλμάνοι, Έλληνες και Τούρκοι. Αγώνισθηκε πραγματικά για να πείσει δίκαιους ανθρώπους που μπορούσαν να ιερωθούν και να τον αντικαταστήσουν. Στο τέλος πέτυχε, έπεισε τον Χρίστο Έλληνα, που ήταν ψάλτης της Αγίας Μαρίνας μαζί με τον Νικολαΐδη. Ο Νικολαΐδης ήταν ο καλύτερος ψάλτης της εποχής του, το αηδόνι της Κύπρου, από τη Βώνη.

Ο Χρίστος Έλληνας, ήταν άνδρας τίμιος, ενάρετος, χαρισματικός. Χειροτονήθηκε παπάς, ο αντικαταστάτης του Παπαχριστόδουλου Βασιλείου. Είναι ο τελευταίος ιερέας της εκκλησίας της Αγίας Μαρίνας, γιατί η Κυθρέα κατελήφθη από τους Τούρκους το 1974 και έκτοτε βρίσκεται υπό κατοχή για 48 χρόνια. Πρόσφερε πολλά ο Παπαχριστόδουλος Έλληνας σε δύσκολες εποχές. Αιωνία ας είναι η μνήμη του.

Από έρευνα που έγινε ρωτήθηκαν οι μεγάλης ηλικίας κάτοικοι της Αγίας Μαρίνας και διαπιστώθηκε πως ψάλτες διετέλεσαν οι εκ Βώνης Νικολαΐδης, το αηδόνι της Κύπρου, ο Χαβάτζιας και αργότερα ο Χρίστος Λογγίνος, που παντρεύτηκε την Μαίρη Μιχαηλίδου. Επίτροποι της εκκλησίας αναφέρονται ο Χρίστος Χρηστίδης, γαμπρός του Πετράκη Λουκαΐδη, το Κυπρούδι, ο Γιανάτζης, ο Ζαχαρής, ο Κλεάνθης Νικολάου και ο Κώστας Ζαχαριάδης, γαμπρός του Μιχαλάκη Σάββα, αγνοούμενος.

Ο "Ταξιδιώτης". Το εντυπωσιακό άγαλμα του Γάλλου Bruno Catalano που συμβολίζει το κενό που παράγει στο να είσαι αναγκασμένος να φύγεις από το σπίτι σου, τη ζωή σου, τη γη σου, τις ρίζες σου για οποιοδήποτε λόγο.